

MODUL 1

GÂNDIREA CRITICĂ

- REZUMAT -

I. CE ÎNSEAMNĂ GÂNDIREA CRITICĂ? COMPETENȚĂ.

Gândirea critică reprezintă o competență metacognitivă. Cu alte cuvinte, este o competență cognitivă mai avansată, un fel de gândire despre gândire. Trebuie să cunoaștem principiile corecte ale gândirii și să reflectăm la propriile noastre gânduri. În plus, deseori trebuie să depunem eforturi conștiente pentru a deveni mai buni, nepărtinitori și obiectivi. Acesta este un lucru foarte greu de realizat. Oricine este capabil să gândească, însă gândirea corectă necesită adesea o lungă perioadă de antrenament. Capacitatea de a gândi critic se dobândește asemenea multor altor competențe. Pentru aceasta există trei ingrediente importante: cunoștințele, abilitățile și atitudinea.

a) Cunoștințe:

Atunci când dorim să gândim corect, trebuie să urmăm regulile exacte ale rațiunii. Cunoașterea teoriei înseamnă cunoașterea acestor reguli, care reprezintă principiile de bază ale gândirii critice, precum legile logice, metodele raționamentului științific etc.

De asemenea, ar fi util să știm câte ceva în legătură cu ce nu trebuie să facem atunci când dorim să gândim corect. Asta înseamnă că ar trebui să cunoaștem, cât de cât, greșelile pe care le fac oamenii. În primul rând, e nevoie de o oarecare cunoaștere a erorilor tipice. În al doilea rând, psihologii au descoperit o serie de preconcepții și limitări persistente la nivelul gândirii umane. Cunoscând aceste constatări empirice, vom putea detecta posibilele probleme.

b) Abilități:

Gândirea critică presupune capacitatea de a se antrena într-un proces de gândire reflexiv și independent. Cu alte cuvinte, orice persoană care deține abilități de gândire critică ar trebui să poată:

- Să înțeleagă conexiunile logice dintre idei;
- Să identifice, să construiască și să evalueze argumentele;
- Să detecteze neconcordanțele și greșelile comune la nivelul raționamentului;
- Să rezolve problemele într-un mod sistematic;
- Să identifice relevanța și importanța ideilor;

- Să reflecte la ceea ce motivează convingerile și valorile personale.

c) Atitudini:

Dezvoltarea unor bune abilități de gândire critică necesită nu doar cunoștințe și practică. Practica perseverentă poate conduce la îmbunătățiri doar dacă există motivația și atitudinea potrivite. Întâlnim nu o dată următoarele atitudini, care reprezintă obstacole pentru gândirea critică:

- Prefer să mi se dea răspunsul corect decât să îl descopăr singur(ă).
- Nu îmi place să mă gândesc prea mult la deciziile mele deoarece mă bazez pe intuiție.
- De obicei, nu analizez greșelile pe care le-am făcut.
- Nu îmi place să fiu criticat(ă).

Pentru a ne îmbunătăți modul de a gândi, trebuie să reflectăm la ceea ce stă la baza convingerilor și a acțiunilor. Ar trebui, de asemenea, să fim dispuși să luăm parte la dezbateri, să renunțăm la vechile obiceiuri și să abordăm complexitățile lingvistice și conceptele abstracte.

II. PRACTICĂ:

1) Adresarea unor întrebări ce fac apel la gândirea critică

Pentru a deține bune abilități de gândire critică, este necesară însușirea principiilor teoretice astfel încât să le putem aplica în viața de zi cu zi. Putem face acest lucru prin cel puțin două metode, una dintre ele fiind efectuarea cât mai multor exerciții eficiente. Acestea nu includ doar exerciții realizate în cadrul cursurilor și al seminarelor, ci și exerciții sub formă de discuții și dezbateri cu alte persoane în viața noastră cotidiană. Cealaltă metodă o reprezintă aprofundarea principiilor pe care le-am dobândit. La nivelul minții umane, memoria și capacitatea de înțelegere se dezvoltă prin realizarea unor conexiuni între idei.

Cum să ne dezvoltăm abilitățile dubitative:

- A) **Abordați presupunerile într-o manieră dubitativă.** Facem numeroase presupuneri în legătură cu aproape orice. Dar ce se întâmplă dacă acele presupuneri se dovedesc a fi greșite sau nu se

adeveresc întru totul? În acest caz, trebuie reconstruită întreaga fundație.

- B) **Nu preluați informații fără a le fi verificat personal.** Asemenea presupunerilor, poate fi util să preluați informații din anumite surse. În loc să verificăm tot ce spune cineva, avem tendința să calificăm informația ca provenind dintr-o sursă sigură sau nesigură. În acest mod, suntem scutiți de a verifica orice informație pe care o primim, economisind astfel timp și energie. Însă, aceasta ne împiedică să analizăm mai profund informațiile percepute ca provenind dintr-o sursă sigură, chiar și atunci când acestea, în realitate, nu sunt fiabile. Doar pentru că o informație a fost publicată într-o revistă sau dată pe un post de televiziune, nu înseamnă neapărat că este adevărată.
- C) **Adresați întrebări.** Întrebările reprezintă, poate, chintesența gândirii critice. Dacă nu știți ce întrebări să adresați sau nu puneți deloc întrebări, e posibil să nu primiți niciun răspuns. Gândirea critică înseamnă găsirea unui răspuns, într-un mod elegant.
- D) **Puneți-vă în locul celorlalți.** Empatia vă poate ajuta, la rândul ei, să vă dezvoltați abilitățile de gândire critică. Punându-vă în locul celorlalți, veți putea identifica motivațiile, aspirațiile și anxietățile acestora. Puteți folosi aceste informații în avantajul dumneavoastră, pentru a convinge sau, pur și simplu, pentru a deveni o persoană mai bună. Empatia trebuie să fie însoțită de sensibilitate.
- E) **Analizați toate opțiunile pe care le aveți.** Când doriți să vă folosiți abilitățile de gândire critică pentru a acționa — în condițiile în care „filozofia de salon” devine depășită după un timp – ar fi util să știți ce opțiuni aveți. Enumerați-le și analizați-le. Adesea, credem că n-avem decât o singură opțiune la dispoziție, deși mai există și altele.
- F) **Greșiți până reușiți.** Nu vă fie teamă de eșec. Eșecul reprezintă un alt mod de a afla ceea ce nu funcționează. Folosiți-l în avantajul dumneavoastră, aplicând lecțiile învățate. Adevărul este că oamenii de succes dau greș până reușesc, însă ceea ce se vede este doar succesul lor.

2) Convingerea metodologică și raționamentul cauzal

Convingerea metodologică și dubiul metodic reprezintă instrumente sistematice cu ajutorul cărora putem vedea lucrurile dintr-o nouă perspectivă. Acestea ne ajută să detectăm lucruri pe care altfel le-am fi ignorat cu ușurință.

Regula de 5 minute este un mod extrem de ușor de a testa convingerea metodologică. Timp de 5 minute, nu este admisă nicio critică la adresa ideii și toată lumea trebuie să încerce să fie de acord cu ea. În această situație, pot fi utile următoarele întrebări:

- Ce este interesant sau util la această perspectivă? Care ar fi câteva caracteristici intrigante pe care alții nu le-au observat?
- Ce observați atunci când credeți în această perspectivă?
- Dacă ar fi adevărată, ce ar fi diferit în lume?
- În ce condiții ar putea fi adevărată această idee?

3) De ce este importantă gândirea critică pentru antreprenorii sociali?

- **Gândirea critică reprezintă o abilitate reflexivă care se aplică la nivel general.** Capacitatea de a gândi clar și rațional este esențială, indiferent ce alegem să facem. Gândirea critică este, în mod cert, importantă pentru cei ce lucrează în educație, cercetare, finanțe, management sau în domeniul juridic. Însă aceasta nu se limitează la un anumit domeniu. Capacitatea de a gândi corect și de a rezolva problemele sistematic reprezintă un avantaj în orice carieră.
- **Gândirea critică este foarte importantă în noua economie a cunoașterii.** La nivel global, economia cunoașterii este acționată de informație și tehnologie. Trebuie să putem face față schimbărilor într-un mod rapid și eficient. Noua economie solicită tot mai multe abilități intelectuale flexibile, dar și capacitatea de a analiza informația și de a folosi cunoștințe din diverse surse în vederea rezolvării problemelor. O bună gândire critică se bazează pe astfel de abilități reflexive, fiind foarte importantă într-un mediu profesional aflat în continuă schimbare.

- **Gândirea critică sporește abilitățile lingvistice și cele de prezentare.** O gândire clară și sistematică poate îmbunătăți modul în care ne exprimăm ideile. Pe lângă faptul că ne învață cum să analizăm structura logică a textelor, gândirea critică dezvoltă și capacitatea de înțelegere.
- **Gândirea critică promovează creativitatea.** Găsirea unei soluții creative la o problemă nu se rezumă doar la o serie de idei noi. Trebuie, de asemenea, ca aceste noi idei să fie viabile și relevante pentru sarcina respectivă. Gândirea critică joacă un rol crucial în evaluarea noilor idei, selectarea celor mai bune și modificarea lor, în caz de nevoie.
- **Gândirea critică joacă un rol esențial la nivelul autorefecției.** Pentru a avea o viață plină de sens și bine structurată, trebuie să motivăm și să reflectăm la valorile și deciziile noastre. Gândirea critică oferă instrumentele necesare acestui proces de autoevaluare.
- **O bună gândire critică reprezintă fundamentul științei și al democrației.** Știința presupune aplicarea critică a rațiunii în scopul experimentării și confirmării teoriilor. Pentru asigurarea bunului mers al unei democrații liberale este nevoie de cetățeni care analizează critic problemele sociale cu scopul de a alege forma de guvernare adecvată și de a elimina preconcepțiile și prejudecățile.